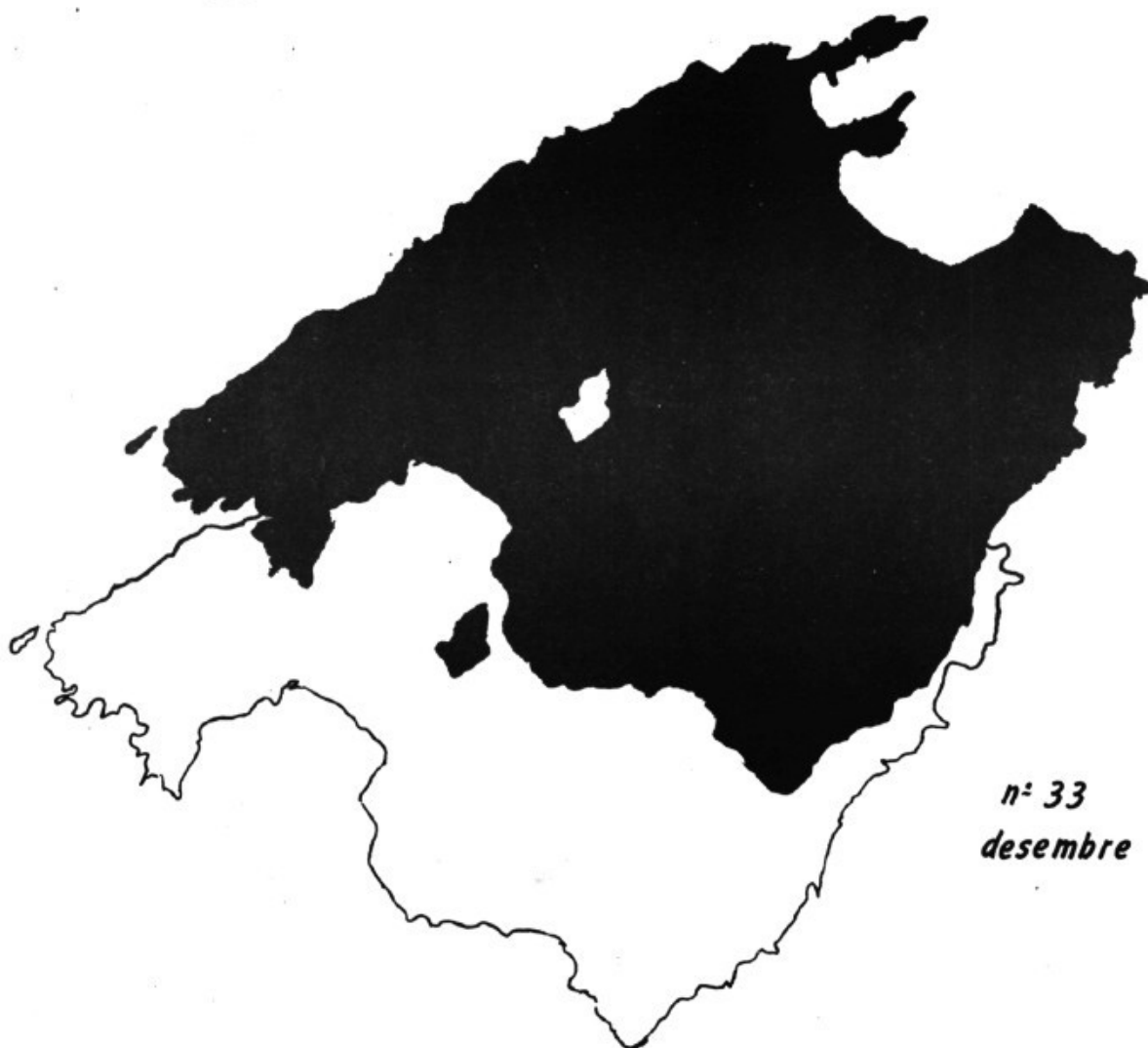

Coneixeu...?

nº 33
desembre 84

2.~ Santa Eugènia

CORREU

SA CABANETA A LA M.GRAL DE LES RR.FRANCISCANES

En aquest primer sant Francesc que sentim l'enyorament de la que fou durant molts d'anys la nostra educadora la nostra estimada Sor Rafaleta volem fer-li un públic homenatge de GRATITUD.

Pot estar completament segura que encara que partís d'entre noltros aquell dissabte, quinze de setembre, això sí, amb un poc d'endarreriment envers la data prevista (s'han de salvar les apariències, no és vera?) ja amb fosca negra, com a lladre furtiu i amb por d'ésser delatat (ja sabem que per voluntat d'altres) el poble cabaneter l'estima, l'enyora, la desitja entre noltros, encara que si aquesta és la voluntat de les seves SUPERIORES, és la de Déu?

"Els vostres plans no són els meus plans...els vostres camins no són els meus camins...diu el Senyor..." Quin han seguit elles?

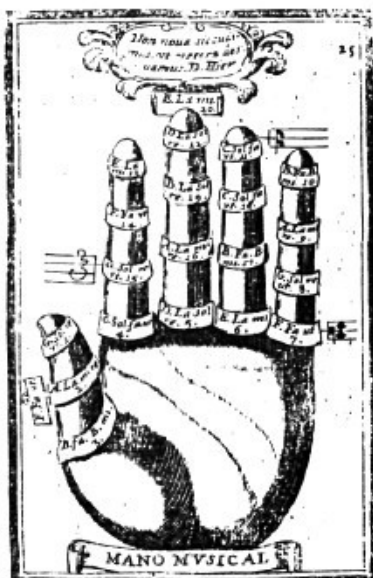
Es curiós que ara que l'església cerca una encarnació més grossa entre la gent les "MADRES" canvien els camins...

Noltros nos "RESIGNAM" a acceptar, però amb tristor, aquestes maneres de fer les coses, la manca de diàleg i el menyspreu de la bona voluntat.

"Sor Rafaleta", malgrat tot, Sa Cabaneta vos vol demostrar i vos demostra la seva estimació.

Déu vos guardi feliç MOLTS D'ANYS

Col·lectiu 285 signatures
Sa Cabaneta, octubre de 1984

Portula curiositats impreses, I
MA MUSICAL, Capita 1983. Ed. P. N. 312/84. Mallorca, 1984.

MÀ
musical

Recentment hem presentat l'edició d'una col·lecció intitolada "Curiositats Impreses". El primer número és una Mà musical del segle XVIII, usada en aquella època com a sistema memotècnic en l'ensenyament de la teoria musical.

Ultra la seva importància històrica, la presentació en tamany foli i damunt cartolina imitant color d'antiga factura permet, una vegada emmarcat, que pugui esdevenir un atractiu detall decoratiu.

Per 100,-- Ptes. el podeu trobar a les llibreries; Embat, Jovellanos i Ripoll o comanar-lo directament a la publicació.

Premis «Associació Premsa Forana de Mallorca»

L'Associació de Premsa Forana de Mallorca, amb col·laboració i patrocini de la Caixa de Balears «Sa Nostra», convoca el Segon Concurs Periodístic «Associació de Premsa Forana de Mallorca» amb l'objectiu de premiar els millors treballs sobre temes d'actualitat a Mallorca. El concurs es regirà per les següents BASES:

1. Els treballs que hi participin estaran escrits en llengua catalana.
2. Els treballs s'hauran publicat, dins els terminis fixats, a qualsevol de les publicacions associades.
3. Podran participar-hi tots els col·laboradors habituals de les publicacions.
4. Per optar al premi, els treballs s'hauran d'haver publicat dins els següents terminis: des de dia 1 de maig de 1984 fins a dia 30 d'abril de 1985.
5. Per optar al premi, l'autor del treball per mitjà del director de la publicació on hagi sortit a llum enviarà el retall del mateix per triplicat a nom de l'Associació de Premsa Forana, Carrer Princesa, 24. Sant Joan.
6. El jurat es donarà a conèixer en el moment de la concessió dels premis i el seu veredictes serà inapel·lable.
7. El veredictes es farà públic dins el mes de maig de 1985. El lloc i el dia seran comunicats oportunament.
8. L'Associació es compromet a editar els treballs premiats.
9. Els premis que s'atorguen són els següents:
Tres premis de 30.000 ptes. cada un.
Un d'ells tindrà un premi d'honor consistent en una escultura d'En Pere Pujol.
10. Els participants es comprometen a acceptar aquestes Bases. Els membres del Jurat resoldran els casos que no hi estiguin prevists.

Un sol
fi:
Mallorca.

CONSELL
INSULAR
DE MALLORCA

PORTULA, TRES ANYS.

Cada vegada que aquesta revista surt al carrer és-almenys per a nosaltres-un aconeteixement i un motiu de celebració. Quant i més que aquest número que teniu en les mans representa qualque cosa més.

D'una banda, el 33 suposa l'acompliment del tercer any de singladura de PORTULA. D'altre suposa el primer d'ençà del nou equip redactor i editor, després d'una paralització de tres mesos que comportà un canvi substancial en molts d'aspectes.

Al final d'aquest primer any del que podríem anomenar "Nou Pòrtula" creim que el balanç és positiu. Veim, amb il·lusió, que passa a passa, mes a mes, anam superant entrebancs i amil·lorant tant el contingut com la presentació. I això ens anima a seguir.

Fa quatre mesos el canvi de format i la impressió ofset va suposar un enriquiment de la qualitat externa. A partir del mes que ve serà l'escriptura electrònica la que permetrà una millor feina i un millor resultat. Juntament amb això cal remarcar la col·laboració constant d'un equip fix: Antoni Canyelles, Damià Quetglas, Gabriel A. Vich, Pau Ferrer, Antoni Vaquer, Rafel Ferrer, Tomeu Llabrés... que mes a mes ens aporten la seva inestimable ajuda. I per si fos poc, també a partir d'aquest mes comptam amb més persones que participen directament en les tasques de redacció: el mateix Antoni Canyelles, Miguel Angel Lladó, Margalida Nadal... I la llista segueix oberta.

També en aquest número podem presentar -amb orgull i joia- la col·laboració que, quan les ocupacions escolars permetin, ens anirà fent, a modo de suplement, l'escola Costa i Llobera. Benvinguts!

Si seguim així PORTULA anirà endavant. Gràcies a tots.

La Redacció

llegiu

cada mes

MOLTS D'ANYS!

Molts d'anys! estimats lectors i amics de Pòrtula.

En nom del Consell de Redacció d'aquesta Revista, felicitem a totes aquelles persones que han fet possible, d'una manera o d'altra que la revista Pòrtula, fins ara surti cada mes.

DESITJANT UN VENTURÓS 1.985.

La Redacció.

Per què no
en la
NOSTRA
llengua
?

L'associació de pares d'alumnes del Centre Costa i Llobera, des de fa dos anys o millor dit des de que hi ha l'actual junta directiva, fa totes les seves comunicacions en castellà, malgrat anar dirigides a una població mallorquina, de parla mallorquina, i que pensa en mallorquí en un 95% i pertanyer a un centre escolar que du el nom d'un dels nostres millors poetes. Quan se'n donaran compte de la realitat?

Sres. padres,

Les convocamos a la Asamblea General de la Asociación de Padres, que tendrá lugar el próximo día 3 de Diciembre 1984, a las 20:30 h. en el Colegio COSTA Y LLOBERA, con el siguiente Orden del Día :

- Memoria del Curso 1983-84.
- Aprobación Cuota Curso 1984-85.
- Información sobre Actividades Extraescolares.
- Ruegos y preguntas.

Ro,anos su asistencia.

NOTICIES DE L'AJUNTAMENT

En el ple del mes d'octubre entre altres coses s'aprovà la construcció d'un poliesportiu en el polígon industrial de Marratxí, el pressupost pujà onze milions cinc-centes cinquanta-dues mil set-centes setanta-dues ptes.

El regidor del PSOE, Mario Fierro, ha presentat la seva dimissió, com a tal, aquest és el segon regidor del PSOE, que en la present legislatura municipal, presenta la dimissió, el primer va ésser en Baltasar Reynes, en el proper ple de l'ajuntament sabrem qui serà el seu substitut.

Podria ésser que l'ajuntament convertís el cine de Pòrtol, fins ara tancat, en una Casa de Cultura, això seria una gran cosa per al nostre municipi, ja que així, es tendria un local adequat per a molts d'actes culturals.

NOTICIES DEL MON DE LA CULTURA POPULAR

L'agrupació de ball de bot Aires del Pla de Marratxí el passat dia 15 d'octubre prengue part a la "Villena trobada d'agrupacions folclòriques de Mallorca, la qual va ésser presidida pel president del C.I.M., a la foto un moment de l'actuació de l'agrupació de Marratxí.

El grup de teatre migjorn, està assajant, una obra que es titula "Benvinguts seau" i serà la del seu retorn als cadafals, i ja que anam de teatre, sabem que a Pòrtol, també se munta un grup teatral, segons un dels seus components el nom serà "Grup de Teatre Lliure de Marratxí".

NOM A L'ESCOLA DEL PONT D'INCA

El col·legi del Pont d'Inca Nou, es denominarà "col·legi nacional mixt Ramon Llull", segons aprovà l'ajuntament en el ple del mes d'octubre.

MOTO CROSS A MARRATXÍ

El proper diumenge dia 9 de desembre a les deu del matí, en els "Cavalls" carreres de moto cross, puntuables pel Campionat de Mallorca, en 250 c/c., 125 c/c i 75 c/c.

ACTIVITATS EXTRA ESCOLARS DE L'A.P.A.

Per part de l'associació de pares d'alumnes del col·legi Costa i Llobera, s'estan duent a terme una sèrie d'activitats extra escolars, una d'elles es un curset de judo, del qual és el professor Arturo Suau, altres activitats són Jazz, ball de bot, Gimnàstica Femenina, dibuix i pintura, i anglès.

GERMANDAT DE DONANTS DE SANG

Per a qui li interressi saber els donants de sang a Marratxí, segons les darreres dades són el següents:

Sa Cabaneta, 62. Pont d'Inca 68.- Pla de Na Tesa 55.- i Pòrtol, 92, de tots els pobles de la zona II, Marratxí és el que té mes donants.

PERILL CIRCULATORI

Moltes vegades, hem denunciat la forta velocitat a què circulen els cotxes quan creuen Sa Cabaneta i Pòrtol, no fa molt hi hagué un greu accident de tràfic just a l'entrada de Pòrtol, amb dos ferits lleus i un més greu, no seria de més que la policia municipal vigilàs la velocitat dels cotxes, per tal d'evitar accidents que puguin dur qualque desgràcia irreparable, que es posin les solucions ara i no sigui com a Sa Cabana, que es posaren després d'haver costat la mort d'un infant innocent.

m.bosch

EXIT DE LA "1ª FIRA DE FANG".

Els darrers dies d'aquest passat mes de Novembre, s'ha duit a terme la "1ª FIRA DE FANG A MARRATXI", el dia de l'obertura al públic fou el 29 de Novembre, va ésser inaugurada oficialment pel president del C.I.M. Jeroni Albertí. Donat l'exit de la "Fira", aquesta se va ampliar en dos dies més. des de les pàgines de Pòrtula, moltes vegades hem criticat la Regiduria de Cultura, però en motiu d'aquesta "FIRA" rebi la nostra enhorabona, i que aquest sigui el començament de una tasca en favor de la nostra cultura.

BUTLLETÍ DEL P.C.B.

El P.C.B. a Marratxí ha editat un butlletí informatiu, que parla de fer una ofensiva en favor de la nostra llengua, no seria de més que començassin per ells mateixos i editassin el butlletí en la nostra llengua, això seria la millor ofensiva que es podria fer en defensa de la nostra llengua.

COLCADA DE LA BEATA

A la festa del carro de la Beata, l'ajuntament de Marratxí, va enviar una carrossa, la qual després havia d'ésser mostrada al poble, segons, havia assegurat el regidor Romaguera, però no va ésser així; gràcies a la foto que enes ha enviat el C.I.M., podem veure la mateixa en el moment del seu passeig. A veure si l'ajuntament pren exemple de trametre fotos dels actes que mos representa.

NOTÍCIES d'es pla

5(129)

MANCA DE LLUM EN EL PLA DE NA TESA

En el Pla de Na Tesa, de deu dies nou, no hi ha llum pels carrers, o millor dit a segons quins carrers, i la veritat és que els veïnats es demanen el perquè.

MES SOBRE LA MOSTRA DE TEATRE

De la mostra de teatre he d'insistir dien que després de moltes dificultats i sacrificis, es tiri abaix o bé que, després de tres "mostres", que cada vegada anaven a més, es deixí de fer una de les coses que altres pobles enyoraven. Jo els puc assegurar que se séguiren fent "mostres" de teatre intentant corregir les faltes que es cometeren a les passades, també puc assegurar que no es faran les "mostres" per protagonisme de cap persona sinó encaminades a donar l'altura que es mereix MARRATXI. Però no mos aturarem aquí, sinó que, si ens ho demanen, ajudarem a altres pobles a que en facin. Així entre tots aconseguirem aixecar el món del teatre i gran part de la nostra cultura.

¿UN VIGILANT PER LA CABINA TELEFONICA?.

La cabina telefònica no va gaire bé, o que no hi ha vidres a la mateixa, perquè cada dos per tres els espanyen no sabem qui puga ser, si gent del poble o fora poble, però en qualsevol cas, podríem arribar ha haver de tenir un vigilant a cada cabina.

QUE PASSA AMB EL FEMS?.

A molt de llocs on deixen el fems està que no poden passar d'olor que fa. Mem si hem d'arribar, a tenir un vigilant perquè d'una vegada es facin les coses així com toca, no per res de mal, sinó perquè tots els ciutadans o veïnats estiguem molt millor.

XISCO BARCELO.

MOTS AVENGUTS

No em vull queixar pus-vegades
però tampoc vull sofrir
sempre he sentit a dir
quí es colga amb al.lots
s'aixeca amb pixarades
si cançons m'heu demanades
jo les he volgudes servir
si voltros quedau bé amb mi
n'hi moltes de reservades.

PAU FERRER.

Aquest Poble Nostre

L'esport a Marratxí és un dels apartats dits més malament i més malament promocionats pel departament de cultura de l'Ajuntament i organismes competents.

La veritat és que a Marratxí tan sols es coneix, pel gran públic, el futbol, el ciclisme i ... punt. Quan la gama d'esports és molt més àmplia i variada. No parlem ja de les instal·lacions que hi ha a les escoles i places públiques perquè fan pena i a la majoria de les vegades s'empra una pista o una "canxa" de joc per a realitzar o practicar un altre esport que no és l'adequat a aquella pista o que estigui relacionat amb l'esport per al qual en un principi es va fer aquella pista o instal·lació. Es a dir: dins la pista de "balonmano" s'hi juga a : tenis, futbol, etc., etc., manco "balonmano", a la pista de basquet o baloncesto s'hi juga a tot manco a basquet, etc.

La manca d'iniciatives, per part dels departaments oficials, com puguem ésser, ajuntament, Consell, Ministeri, d'educació etc. o dels professor, educadors preparadors físics, entrenadors, etc. representant la part didàctica, d'educació i iniciació a l'esport a les escoles és clara i evident i absoluta.

Una demostració clara i transparent que l'esport a Marratxí està mal duit, és que la falta de coneixement d'altres disciplines esportives que no siguin futbol i ciclisme es desconeixen quasi per complet.

La promoció de l'esport del basquet a les escoles és pràcticament nula i no sols ja la promoció sinó la pràctica d'aquest esport, de tenis no en parlem; manca de pistes, les poques que hi ha mal arreglades i molt descuidades.

Tot això fa que l'esport es quedi estancat, sense sortida possible i sense cap possibilitat per promocionar-se per donar-se a conèixer i practicar-lo. És una llàstima, perquè el jovent practicaria més l'esport si les condicions fossin més adequades a la pràctica de les diverses i àmplies disciplines esportives que hi ha per tots els gusts i condicions físiques.

Antoni Canyelles i Oliver.

ENTREVISTA

ENTREVISTA

ENTREVISTA

JAUME SERRA I VIDAL, viu a Sa Cabana. Va ésser regidor del PSOE, a les primeres eleccions democràtiques del nostre país.

Actualment és el president dels Escoltes de Mallorca, és membre de l'executiva de l'Obra Cultural Balear. És membre de l'executiva d'auxiliars d'apotecaria de les Balears. i també és cap de l'agrupament Escolta Gabriel Alomar. Bé és un home molt ocupat com veis, però, així i tot, té temps per parlar un poc per a Pòrtula, noltros aprofitam l'ocasió.

PÒRTULA.- Aquest mes tothom parla de la mateixa cosa, la 1ª Fira de Fang a Marratxí, Jaume, penses anar-hi a aquesta fira?

JAUME.- Sí, perquè pens que és una obligació moral de tot Marratxiner donar suport en aquest cas en concret a la nostra

BIBLIOTECA pública ~ municipal

Massa vegades oblidam que la cultura és un DRET que tenim tots i pensam que és un DEURE que tenen alguns i per això no el reivindicam com a tal. Però a vegades també passa que les institucions encarregades de concedir-nos els drets i exigir-nos algunes d'aquestes coses que en principi semblen obsequis, però que no són més que necessitats primàries com a persones que som.

Tal és el cas de la Nostra Biblioteca, és un "regal" que té Marratxí, però que necessita de l'ajuda de tots per a poder sobreviure; de les nostres institucions i dels habitants.

Els nostres adolescents, els nostres infants sembla que ja ho comencen a comprendre. Cada vegada la senten com una cosa més seva i ja prenen consciència del DRET que tenen a ella. Potser valdria la pena preguntar-los què pensen.

ceràmica, com un vehicle més de la nostra expressió cultural.

P.- Creus que aquesta manifestació cultural pot tenir èxit i continuïtat?

J.- Crec que sí, pot tenir èxit, i pot tenir continuïtat, tot això depèn dels nostres regidors, i de les ganes que tinguin de fer feina.

P.- Tu que has estat dins l'ajuntament, i a la vegada coneixes la gent de Marratxí i les seves inquietuds quines altres manifestacions culturals creus que es podrien dur a bon terme dins Marratxí.

J.- L'Ajuntament de Marratxí treballa molt poc per la part cultural, i degut a això, la cultura és un fet del que podríem dir "brilla per la seva absència". De totes maneres crec urgent la necessitat, com a cosa primordial, de la normalització de la llengua catalan dins el nostre terme, començant per la normalització dins la Casa de la Vila. Retolació dels carrers amb noms populars i en la nostra llengua. Festes populars per a tothom, amb participació de tots i no d'uns quants. Exposicions, teatre en definitiva, des d'aquestes retxes deman a l'ajuntament que faci un esforç perquè la cultura sigui el nostre pa de cada dia, dins el nostre terme.

P.- Jaume una pregunta quasi obligada. Penses presentar-te a les properes eleccions

J.- En aquest moments és molt prest per decidir si me presentaré o no, a les properes eleccions. De totes maneres no descarto la possibilitat que em torni presentar.

P.- Per quint partit?

J.- El partit és el de menys, el que sí te puc assegurar és que serà per un partit d'esquerreres.

P.- Crec que no importa demanar per què.

J.- No, crec que no importa.

Jaume, gràcies per voler parlar un poc amb nosaltres.

MARGALIDA NADAL

No em referaré d'allò que no volia pronosticar, però que vaig dir: "Arrencada de cavall, arribada d'ase".

Això és, a primer cop d'ull, el que sembla ha estat la curta singladura de l'O.C.B. a Marratxí. Diríem, en l'argot mèdic, que estam ferits de mort. Permeteu ara, com a darreres esperonajades, exposar alguns dels punts que ens han abocat quasi-bé a la desaparició.

1.- L'aventura de l'O.C.B. va començar tot just acabades les darreres eleccions municipals. Intentava ésser una alternativa de participació per un poble que "passava" olímpicament de tot, inclosa, naturalment, la política. Les activitats anunciades eren ben senzilles; excursions, projeccions i col·loquis sobre temes variis, teatre per a infants, qualque torrada per les festes populars... I cal reconèixer que al principi no anava malament; la gent hi assistia més o menys il·lusionada, es feren reunions i fins i tot qualque bauxa d'aquelles sonades.

2.- Encorajats, anunciàrem la posta en marxa dels "CURSOS DE LLENGUA I CULTURA DE MALLORCA". Imprimírem un cartell anunciador, es faren les gestions oportunes per aconseguir la dotació del pressupost i deixàrem la burocràcia en mans de l'Ajuntament. Però això mereix un punt apart.

3.- No s'entén, si no és per pura propaganda política, com un Ajuntament pot dur a bon terme les gestions per obtenir el pressupost necessari per a la realització dels "CURSOS", per després descurar de forma absoluta aspectes tan importants com la propaganda- els cartells repartits foren mínims- o les formalitats burocràtiques: els alumnes interessats en la matriculació topaven amb la ignorància total del funcionari sobre el tema. Tot i amb això, els resultats no foren del tot negatius, atesa la greu situació per la qual travessa la nostra llengua. D'un total de vint-i-cinc matriculats, nou obtingueren el títol acreditatiu del primer curs. D'entre els matriculats, cap regidor ni cap funcionari de l'Ajuntament. Magnífic

4.-No voldria deixar de banda una necessària autocrítica. Algunes persones compromeses inicialment en l'empresa i considerades "progressistes" ens donaren l'esquena de la manera més sorprenent. De cop i volta ens trobàren quatre moixos miulant sobre les enormes teulades de la indiferència.

5.- En un heroic acte de voluntat cultural, l'Ajuntament decideix de "normalitzar-se", desitjant traduir les actes al català. De la conversa sostinguda entre el Regidor de Cultura i els representants de l'O.C.B. no en sortiren coses massa concretes. Recordam reconèixer haver demanat quines serien les condicions sota les quals emprendre aquesta feina que, qüestions lingüístiques apart, resultava certament feixuga i monòtona. No obstant, la consideràvem una bona passa dins l'atonia cultural a la qual ens tenia acostumat l'Ajuntament.

6.- A la seva editorial de Setembre, "Pòrtula", d'una manera un tant confusa, s'esqueixa les vestidures i ens titlla de poc menys que "doblerers" davant el nostre comportament respecte a la traducció de les actes municipals. Deim "confusa" perquè, després d'insistir en que iniciatives com aquesta s'han d'agafar amb les dues mans i sense pensar-s'ho gens ni mica, assenyalava que no veien malament que una feina d'aquest tipus fos retribuïda com pertoca...(?).

7.- Enguany, sembla que no hi hagut pressupost per a la continuïtat dels "CURSOS". Tanmateix, el C.I.M., U.M. i el Sr. Albertí s'han preocupat força perquè la totalitat del pressupost de cultura se'n vagi darrera l'organització de "Cursos de Llengua" i activitats "normalitzadores". Alerta, no voldria que això s'interpretés com una reivindicació de la cultura lligada a certs sectors polítics, sinó més aviat tot el contrari. Crec en l'universalisme de la cultura, vengui d'on vengui. El que no puc creure és en la manipulació de la cultura per tal d'obtenir-hi una rendabilitat política, a curt o a llarg plaç.

8.- Un detall: al mateix temps que l'amic Biel Massot m'anunciava la "repolsa" de "Pòrtula" en el pròxim número, es celebraven, a Sa Cabaneta, les festes "en honor de Santa Maria de Marratxí". Molt s'ha escrit sobre l'autenticitat d'aquesta Patrona i no és hora d'aclarir qüestions sobradament demostrades per la història. Allà on jo voldria anar és al bessó de la festa. Vaig ésser assistent ocasional de la "verbena". Un parell de companys i jo restàrem emmudits davant l'espectacle que gratuïtament se'ns oferí sobre el cadafal dels músics; un senyor, micròfon en mà, organitzà un concurs de "misses" utilitzant una dialèctica vulgar, forçada d'acudits dolents i, per suposat, en castellà. Els premis; un "cubata" i un sopar a un conegut restaurant de la vila, xampany inclòs. Poc temps abans, en el Pont d'Inca, a una vetllada anunciada com a musical, havíem estat també víctimes d'una altre presa de pèl col·lectiva, amb "play-back" dolent, un concurs d'estridències, desorganització i cent cinquanta pessetes d'entrada. Enhorabona a la Comissió o Comissions organitzadores i que sigui per molts d'anys.

Davant aquest panorama, hem decidit decantar-nos per l'autocomplaença cultural i l'oci. Mirau; sortim d'excursió, feim una passejada en bicicleta un pic al mes, trobades varies, qualque festeta... Si vos hi voleu apuntar, deixarem de ser uns autocomplaents per esdevenir el que sempre hem somiat; un poble lliure, lúdic, que estima la vida per damunt qualsevol cosa. Anim idò. Ens trobareu a qualsevol de les cent cinquanta oficines distribuïdes al llarg...

Perdonau. Som a ca nostra i esperam. Digau coses.

Miquel Angel Lladó Ribas

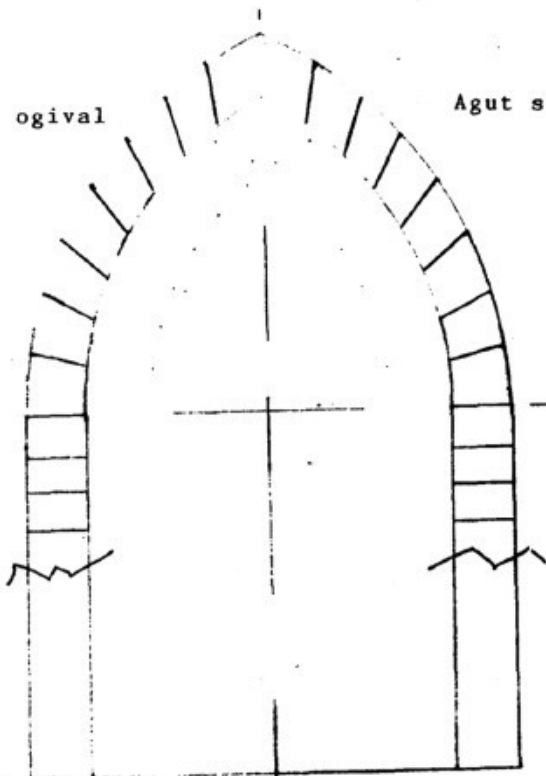
arcs i bòvedes

Fins ara tenim definit el que se refereix a l'estructura del romànic i del gòtic (únicament a l'estructura); hem vist un gràfic de cada un d'ells; tant un com l'altre són els "bàsics" de cada estil ja que n'existeixen moltes variants d'ambdós.

Abans diguérem que una de les missions dels arcs era donar més espai interior; Idò bé, no seria correcte parlar d'arcs sens parlar de bòvedes i hem de veure que aquestes estan tan lligades als arcs que no podrien construirse unes sense els altres.

Arc, ogival

Agut simple

Una missió específica de l'arc és sustentat la bòveda, però, al mateix temps, projectar-la, de tal manera que la bòveda sigui la conseqüència d'un conjunt d'arcs. Per exemple: la bòveda de canó seguit no és més que l'evolució d'un arc desplaçat horitzontalment, sigui escassà, de mig punt, de ferradura o ogival, mentre que la bòveda per arista o racó de claustre és el creuament de dues bòvedes de canó seguit que estant formades pel desplaçament d'un arc es pot dir que està realitzada pel creuament de dos o més arcs.

En les bòvedes de cúpula passa el mateix, amb la diferència que no se forma o no és l'evolució de l'arc al ser desplaçat sinó que és la conseqüència de l'arc quan gira en un altre sentit, sempre sobre el seu propi eix; d'aquesta manera si fos un arc de mig punt, sortiria una semiesfera, si fos un escassà seria una cúpula rebaixada, si l'arc és ogival en derivarà la cúpula apuntada, si és conopial, la cúpula bulbiforme... etc.

TOMEU LLABRES

ECOLOGISTES , ECOLOGISTES!!

Tots ja coneixem els ecologistes. Són una gent defensora de la pau i la natura i que quan en el món qualcú fa coses que no els agraden comencen grans revoltes, manifestacions i tots el que pugui imaginar la gent. Bé que fan; qui no vol avui un poc de pau i de natura?.

Fins aquí molt bé, però no està tan bé el que han demostrat fa uns dies. Tots sabem que un submarí soviètic va xocar amb un mercant de la mateixa nacionalitat a prop de Gibraltar i d'Espanya. I els ecologistes, no han dit ni pruna. Han paregut com mosques al cel. No són ells pacifistes, ecologistes, antinuclears?? i ara que??.

Demostra això que els nostres amics són el que són quan els convé. O és que els soviètics poden entrar al mediterrani quan volen i no sols això, a més poder tirar allà on els va bé missils amb caps nuclears neutralitzats??. No és perillós tenir submarins davall aigua pel mediterrani??.

Fets similars es por dir que passen a Europa. Quan els americans van desplegar missils per tot arreu, els ecologistes en feren de bones. I ara, que els soviètics fins i tot en donen als submarins a més que per terra, què diuen??. Fins ara RES.

Això ens diu, ens fa veure que aquests grups tenen una clara tendència política. Nomeés defensen el que els interessa i donen a la gent una mala imatge del que diuen ésser. A qui li agrada que li diguin una cosa i després sigui una altra?.

Aquests fets no agraden a molta gent i demostren que els veritables ecologistes i pacifistes no han d'estar a favor de ningú. Han de defensar la pau per damunt de tot, però per les dues bandes i no per una com han fet fins ara.

Esperam que els vertaders ecologistes i pacifistes arribin qualque dia i facin bé la seva feina.

GABRIEL A.VICH i MARTORELL.

No tenia fites,
com l'Eternitat.

Va resultar
una pesada
amb moltet d'os.

Xim d'aixa

Antoni Matheu, ara i aquí

Quan a inicis del passat agost vàrem anar amb Joan Parets a veure Antoni Matheu mai no ens pensàvem que ens deixés tan aviat. Durant les hores que vàrem estar plegats tenguérem una bona conversa, part de la qual conservam enregistrada. Com a contribució al coneixement del seu pensament i a títol d'humil homenatge he considerat oportú extreure una sèrie de les qüestions que li vaig plantejar, la totalitat de les quals sortirà publicada en el proper número de "Madrugal".

Com veis la vostra evolució musical?

Jo lo que veig és que he adquirit un estil cada dia més propi...La facilitat que tenc no l'havia tenguda mai; en un instant faig un parell de compassos, combinant les notes com si les sentís en el piano. Això ens dóna més, diríem, diversitat... sentint el piano un, vulguis no vulguis, està més aferrat a lo que sent allà i ara estic més desferrat de tot i només faig la música que senti dins el meu interior, aposta que no agrad. També tenc aquest avantatge ara, que com que no componc pròpiament per tenir un èxit i com que sé que a lo millor no podré assistir ni al concert, si toquen, ho faig així com jo ho sent sense pensar si serà de l'agradósia o no del públic; lo que jo crec que està bé, no pensant en els aplaudiments que pugui tenir. Això te dóna una gran llibertat per compondre. No pens "ara compondré aquesta peça perquè la pugui tocar l'orquestra simfònica. A veure quins instruments..." Però no pens en això, sinó que faig la música i si no la poden tocar que no la toquin.

Des del vostre punt de vista, a nivell espiritual, a nivell interior, quina força li veis a la música?

Home, gràcies a Déu veig que la música m'ha servit molt per aquesta contemplació que tenim perquè me va acostumar a concentrar-me. Per compondre una persona és quasi quasi com si fes oració; aposta hi ha hagut bastants de compositors que han estat homes d'oració, per exemple Bruckner molt més i altres ho haguessin pogut esser, però per ventura per les seves misèries no ho van esser. Perquè una persona que compon, s'ha de concentrar, i aquesta concentració és molt útil...per fer oració no mental sinó oració d'aquesta un poc contemplativa. Es saber-se concentrar el seu cervell. Un que no sap fer això no pot fer res... Perquè al compondre només fas un esquema i llavors el t'han de desenvolupar i tu ets una de les passes de l'obra.

Això és com un pintor, per exemple, 9(133) o un poeta que ja ho deixa tot fet. Un compositor fa allò i no sap si ho tocaran ni sap si ho podrà sentir: això te dóna aquesta llibertat d'esperit de saber que no fas una cosa pel teu propi gust, sinó que ho fas pel bé només de la humanitat. Això és un avantatge que Déu m'ha donat: la composició.

Què vos considerau més: un religiós músic o un músic religiós?

Jo, humanament parlant, crec que som més músic que res, perquè duc la música dedins. Però ara és tan forta l'atracció que Déu m'ha donat a mi, que crec que deixaria la música si ves que m'havia d'impedir aquesta unió amb Déu; però abans de tenir aquesta fe tan forta, la música era per a mi la meua vida.

Quines són les coses que vos inspiren a compondre el que feis actualment?

Pròpiament ara la meua il·lusió de compondre és fer bé i alçar la, diríem, vida de la humanitat. Això és la meua missió. Crec que per medi de la meua música, si l'escolten, sigui com una espècie d'aire fresc que tots els que l'escoltin deixin aquestes tonteries terrenals i se'n pugi el seu esperit a coses més espirituals. Això és s'interès que tenc. Aposta és que faig aquestes coses, aquests textos comentats perquè serveixin perquè tota la música no serveixi per embrutir la persona sinó per elevar-la més amunt. Això és la idea que tenc ara, en aquests moments. I amb aquesta que escrigui no fermat a un estil sinó deixar-me dur per lo que quasi quasi la meua música ha de ser oració i, fins i tot, implor l'Esperit Sant que m'il·lumini per escriure, perquè lo que escrigui sigui una música que toqui el cor dels qui escolten, perquè els dugui cap a Déu com un sermó que fèssim. Això és lo que me dóna més pau i tranquil·litat. Potser molta música que faci ara serà damunt... jo sé que quan vaig començar a estar malalt encara no estava tan... no m'havia convençut tant d'aquest tomb que Déu m'ha fet fer, fins i tot vaig demanar a un poeta si me faria -jo ja havia fet s'esquema- el text d'una òpera que volia fer damunt Chopin. Però ara no seria capaç de fer això.

Biel Massot i Muntaner.--

La informació, **NOSTRA**, Decada dia, Donau-nos senyors...

INFORMATIU BALEAR començà a emetre-se ara fa cinc anys, el novembre del 79: una "putada" de temps perdut, deia en Llorenç Capellà a un article publicat a "BALEARES".

Fins al novembre del 79, de les Illes arribaven cròniques a l'informatiu del "circuit català no-balear". **MIRAMAR** era un centre de producció de segon ordre, juntament amb Canàries, de l'ENTB. Però ja havia deixat de ser una producció folklòrica, un "apartheid" informatiu. Amb mitjans tècnics de segona mà, els professionals de **MIRAMAR** no es limitaven a parlar de les comarques i de les coses estrictament locals. Parlaven de notícies internacionals i de l'Estat, si convenia. L'adreçament a un públic heterogeni i geogràficament ampli, obligava a una varietat interdialectal, a una intercomunicació dialectal i a no confondre estàndard amb correcció lingüística.

El teleciari de Madrid no repetia el mateix amb una altra llengua: deia altres coses d'una mateixa notícia, en tot cas. (Això ha passat excepcionalment amb motiu de la visita del president xinès).

El 79 les conciències centralistes dels nostres polítics es feren el "harakiri". El **PATRO** Suárez, que havia arribat al govern a través del monstre televisiu, com alguns dels seus ministres (el "bichato" Sancho Rof i el "verdugo" Rosón), amb un sentit molt PATERNAL, perquè els seus socis de províncies poguessin xupar càmera, transformà el **PATRIMONI** propagandístic en un **PATRONAT** regional.

(Tota coincidència dels termes amb l'arrel de un concepte masclista-patriarcal es pura coincidència. Però amb això de les autonomies cal filar prim, que després venen segones vies, desenganys, infidelitats i impotències).

Amb la descentralització, es desfeia la càrrega "normalitzant" de l'idioma que s'havia teixit del 75 ençà. Ja no ens mancava res més que la segregació dialectal per inflar més les fal·làcies "mallorquines", que ara covetgen amb més força que mai, fins i tot, a l'ensenyament, com és el cas del col·legi "Ciudad de Málaga".

Bé. Al 79 teníem l'**INFORMATIU BALEAR**, que es repetia per la segona cadena. Era el mateix programa del migdia per a gent que no el podia veure. Ara ni això: estem estancats al pitjor horari del migdia.

INFORMATIU BALEAR responia a una estructura força centralitzada a Ciutat (ara ho és tant com llavors, però amb més mitjans tècnics i humans). Les informacions eren enviades a Madrid on es montava i s'emetia. Els avions i la mateixa estructura funcional envellien les notícies i la TV-Balear estava en franca desventatge en relació a la ràdio i els diaris.

Ara, ja amb un centre regional equipat, fins i tot amb una unitat mòbil, els informatius segueixen igual fets: no es cuiden gaire de superar barbarismes i incorreccions lexicals, fonètiques i sintàctiques a les fonts d'informació. I millor la comoditat de no buscar fonts informatives diferents que parlin la nostra llengua. Ens mantenim amb una concepció folklòrica i servilista de la TV-madrilenya: aquí no es tracta ni de broma l'informació internacional o de l'estat, llevat d'honroses excepcions, en les quals les illes en són protagonistes especials.

Els directius i professional tècnic (que no enten el mallorquí, la gent i la llengua) s'esforça per fer més "hortera" una imatge tòpica i manida de les illes. Només s'agafa amb agulles de cap blanc la informació que s'ha d'emetre des de Madrid, participació aquesta que els ompl el cor d'orgull i la boca de paraules de propis el·lipsis: "som el millor centre regional de IVE? Sí, el més servicial".

Els programes complementaris a l'informatiu, malgrat els esforsos d'uns col·laboradors entusiastes, que no treballen ni cobren com els que ho fan a Madrid, no responen a la realitat, sinó que són còpies dolentes d'altres programes. Resulten estovats o prefabricats com les hamburgueses dels "Frankfurts" de platja.

I és que fer una TV "nostra", com fer un país "nostro", no serà més que el resultat d'una presa de consciència política que desborde els àmbits lingüístic i professional, malgrat ambdós àmbits en són pilars fonamentals.

LA TARDOR

Una fulla va caiguent
i una altra li va darrera
és tal com una carrera
que de fet fa sentiment.

Els arbres quedaran nus
però nosaltres, que hi serem?
qualquins es quedaran muds
i com és clar no ho comprendrem.

Podem pensar, serà trist, tota
vegada melanjoja,
o una cosa que el cor oblidat
com pot ésser el gran amor.

Tantes fulles que cauen
tans de sentiments: com la tristor
i tantes persones que saben
que ara estem a la tardor.

Jaume
2è Curs

L'ESCOLA AMB VOSTROS

Els alumnes de "COSTA I LLOBERA"
hem volgut col·laborar amb PORTULA
i així, sempre que les tasques de classe
ens deixin temps, participar amb vosaltres,
els que la feu possible, i entre tots i
amb l'esforç com a fer-la més nostra.

C.P.C. COSTA I LLOBERA
MARRATXI

LA PLUJA

La pluja, els rius
els llamps i la boira
Oh... Quan acabarà de ploure!

Veuen la carretera bonysada
No pots sortir a jugar
Hauràs d'esperar a demà

La marea i veus que
no es tant trist

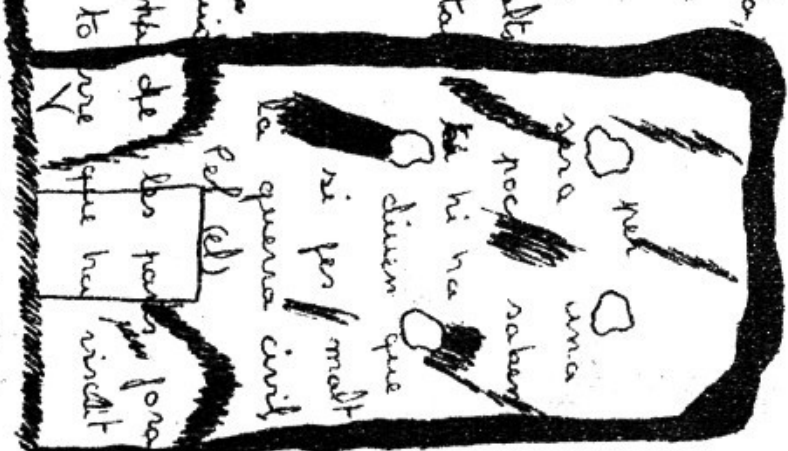
La pluja, els rius
els llamps i la boira
Ja no fa falta que acabi
de ploure

l'eduo Patau Oliver. 7è curs

La terra ens reflecta un pec
com enen els nostres avantpassats. La gent
nella apirna, contenta, que ella anaven a
moldre farina. El seu aspecte és molt bo.
mic, està feta feta de pedra, si mires a-
dalt, pareix que t'ha de caure damunt.
Un jove que trobi un allí, per ell no
significa res però per un vell marçut a
Pentel, ell sabrà apreciar el valor d'aque-
lla terra.

Veuen veuen de destruïda, pel revell que
de tan vella,
feci molt de
cuiqui. Però
rien, sempre
i benica. Molt
poca està feta
dublen, uns
hoc, perquè
destruïda e
l'hauria destruïda
se tuda és un
falsament la to
m: lo dolent del noble.

Santa Eugènia, poble veïnat, té un punt interessant per als portolans. De mà de la sempre fascinant tradició ens arriba que foren habitants d'aquell lloc els qui vingueren a establir-se a l'antiga Pòrtula duent la tècnica ollera. De moment no en tenim proves, però no deixa de ser una interessant possibilitat.

Per aquella època -seria a finals del XVII- Santa Eugènia encara depenia de Santa Maria del Camí, de la qual no s'independitzà fins el 1831. A dir vera no queden massa restes d'aquesta dependència (que a nivell eclesial durarà fins el 1913) si exceptuem els llinatges coincidents (entre altres els Canyelles, Coll i Crespi), l'abundor del conreu vinater -coincidint d'altra banda amb els demés termes de la contrada- i, sobretot l'herència gastronòmica dels mínims: la llet d'ametla. Maria Antònia Salva ens ho recorda en una deliciosa llepolia:

Si s'esdevé que la vetla
de Nadal aneu allà,
Santa Eugeni' us donarà
l'exquisida llet d'ametla.

Guardada de tot parany
en gerreta ben tapada
en té tota la vuitada
el rebost...fins a Cap d'any

De tota manera s'ha de remarcar que també Pòrtol frueix, supòs que per proximitat (o per herència dels llegendaris taujans colonitzadors?) de la fabricació d'aquest producte durant l'època nadalenca.

Santa Eugènia no és avinent. La colombres davall un puig quan vas per les carreteres de Sineu o de Sencelles, però per arribar-hi t'has de desviar i anar-hi aposta.

Una de les primeres coses que criden l'atenció és la bella figura retallada al cel dels tres molins que coronen la muntanyola coneguda com es Puget en argot taujà. Ja deveu saber que taujà és el gentilici dels habitants d'aquesta petita vila. Me va atreure des del primer moment saber d'on sortia, però ningú no me'n va saber donar notícia. El D.C.V.B. informa que es deu tractar del resultat de la reducció de santaUGENia, però que també podria ser un nom posat per la gent d'altres pobles emprant el qualificatiu homònim que significa "beneit, bajà". Però, en tot cas, ja fa molts d'anys que l'empren i aquest sentit pejoratiu ha quedat desvirtuat, fins al punt que els nadius del poble estan ben orgullosos de ser taujans. I amb raó.

Hi ha pocs pobles que puguin mostrar un grup arquitectònic d'estructura medieval com el que existeix devora la plaça. Em referesc a les cases de son Mateu, can Reüll i son Bosso. La d'enmig, per reforma, ha perdut l'encant però a les altres dues vos sentireu com transportats a èpoques pretèrites. Val la pena anar-hi en que sigui per veure les bòvedes. I si sou allà no deixeu de veure l'aljub moresc de davant l'apotecaria i, sobretot, el de na Perota a la sortida cap a ses Alqueries.

Però no tot és antigor devers la vila taujana. També hi trobareu redossos d'esbarjo: ca'n Prim, ca'n Solér (gelateria oberta només dissabtes i festes, també amb servei de menjars ràpids) i ca'n Topa on hi podreu menjar i, segons la temporada, també ballar-hi.

Santa Eugènia no té gent massa coneguda més enllà de les seves fronteres. Ultra els que anomenarem a l'apartat musical, el personatge més destacable deu ser el missioner paül Joan Sastre (n.1884) que esdevingué bisbe de San Pedro Sula (Honduras).

I parlem de festes. La producció de vi arribar a ser tan important que encara se conserven devers cent-cinquanta cups, encara que siguin molts menys els que funcionen en l'actualitat. La verema, per tant, devia ser intensa i era motiu per a una festa anual, variable de lloc, que ja no es conserva. Avui es celebra Santa Eugènia el primer diumenge d'agost (perquè la diada patronal coincideix amb Nadal). També són motiu de celebració les Verges, el diumenge de l'Angel (amb pujada a s'Ermita compartida per santamariers i portolans) i, sobretot, Sant Antoni. Aquest dia hi sol haver una nombrosa participació de carrosses i, com a detall curiós, l'organització convida tots els descendents del poble. De qualque manera és una espècie de diade la unió taujana. Hem d'esmentar també la força que pren la Fira pagesa celebrada per primavera.

No puc acabar sens fer referència a una curiositat: A santa Eugènia hi ha un cementeri jueu que és dels pocs que existeixen actualment a l'estat i la seva apertura ja data de la dècada dels seixanta.

Vull fer constar el meu agraïment a totes les persones que han fet possible, d'una o altra manera, la realització d'aquest dossier sobre Santa Eugènia.

Biel Massot i Muntaner.--

santa eugènia, resum històric

El nostre poble, Santa Eugènia, és un municipi de Mallorca septentrional en es plà. Podem dir que el terreny és planer amb alguns turons com és el puig de "Ses Coves" amb 320 m. d'altura.

En extensió compta un total de 20,84 Km2. L'altura mitja per damunt el nivell de la mar oscil·la entre 110 i 130 m2.

Al llarg de la història, en tot moment, el nostre poble ha estat present a tots els aconteixements i canvis de civilitzacions que a través dels segles hi ha hagut a la nostra illa.

Veim com unes vegades depèn de Santa Maria, altres emprèn el seu camí tota sola, lluny d'anexionismes, però sempre ha tingut un lloc dins la història de Mallorca, perquè 4.000 anys abans de Crist, a les coves (llogaret de Sta. Eugènia que ha pres aquest nom degut a un nucli de coves naturals que allà hi ha), i a altres punts del nostre terme, ja trobam proves d'aquells que, de qualque manera podriem dir "els primers taujans".

Les coves del nostre poble són totes naturals de forma circular i sense corredor eren coves d'enterrament, a moltes d'elles s'hi han trobat petits objectes i làmines de sílex que formaven part d'unes eines d'agricultura, que devien utilitzar els nostres avantpassats.

I més..... el turó fortificat de "Sa Mola" de Son Vidal, les restes prehistòriques de "Sa Talaia", on es trobà una estatueta de bronze, i els talaiots, un de ses "Coves" pràcticament destruït, i s'altre a n'es "Velar", en bon estat de conservació, però que actualment està inclòs dins el terme de Sancelles, són

proves irrefutables de què el nostre poble fou habitat des de fa un parell de segles.

A partir d'aquí seran moltes les civilitzacions i cultures que passin pel nostre poble. Una de les més faneres fou la sarraina. Els sarrains portaren la fertilitat a l'illa i per tant al nostre poble anomenat en aquells moments Benibazari. El nucli a Benibazari constava d'una vintena de cases.

A part de la seva cultura i tradició, els sarrains ens deixaren una considerable quantitat de pous i aljubs així com síquies per regar; entre altres l'aljub de devora l'apotecaria, pou de "Na Perota" de "Ses Coves", de "Ses Alqueries"....

Després, durant la reconquesta, tot canvià, Benibazari es digué Santa Eugènia, prenent el nom del seu senyor Bernat de Santa Eugènia de Berga, i formant part de Canarro ssa.

A partir d'aquí i fins l'any 1.843, sempre anirem de la mà municipal de Santa Maria. Es al 1.843 on trobam el nomenament del que seria el nostre primer batle Miquel Oliver, i és el moment en què Santa Eugènia enfila la seva història tota sola, fora anexionismes i participa com totes les viles en els canvis que trobam a finals del segle XIX i principis del XX.

No amics, en el nostre poble no hi tenim ni castells, ni catedrals, ni grans i famosos monuments, però sí tenim una gran obra arquitectònica, obra que poc a poc tots els "taujaans" de les diverses civilitzacions han anat construint: "Santa Eugènia".

I que siguin unes de tantes estrofes que Tià Coll, un poeta taujà desconegut per molta de gent, dedica al seu poble de Santa Eugènia, la prova d'aquesta gran "obra arquitectònica".

POBLE MEU

Desde el plà i per la falda empinada del puig, sorgeix d'entre la dura roca, com grandiós monument que no es trastoca resistint a la forta ventolada.

Tothom que te coneix sempre ha alabada ta amable hospitalitat que no és poca, d'estar aprop de tu tenc una ànsia loca per l'alegre vida que m'has dada.

En el teu bressol tot és alegria, de la blanca auba naixent llavantina fins al crepuscle del final del dia.

La vida passa, l'il·lusió declina, però tu sempre ratges poesia, com la viva font, aigua cristal·lina.

(Tià Coll).

JAUME SASTRE.

evolució i canvi

No hi ha cap dubte que són els homes els que, d'una o altra manera, protagonitzen la història. Amb altres paraules, el que del temps, Per això és tan important conèixer fins els més petits detalls l'activitat d'aquest homes en minúscula. Homes com els que des de fa més de 150 anys han viscut i viuen a Santa Eugènia sense pensar en cap moment ésser protagonistes d'aquesta història particular que ara vos volem contar.

La començarem l'any 1.840 i no per caprici, sino perquè d'aquest any és el primer cens de la població que es troba al nostre Ajuntament. En ell es recolleix una població de 1.162 h. que són en gran part joves de manco 20 anys, del que es pot extreure que el poble havia de tenir una gran vitalitat.

Aquesta població es dedicava, lògicament a l'agricultura, però es de destacar que la major part fos jornalera perquè això vol dir que n'hi havia molts sense terra, o que la terra que tenien no els bastava per viure i havien d'anar a jornal.

Sabem que aquell any hi havia dos sabaters i dues fusteries. Hi havia també tres moliners, dels quals ens ha quedat el record de les torres del Puget. També hi havia dues botigues i una taverna.

La terra cultivada era superior a les 1.500 Ha. i es dedicava principalment al cultiu de cereals i llegums. Apart d'això només cal destacar la vinya, que ocupava unes 448 Ha. Eren els moments de la seva màxima expansió en el nostre poble. Després com veurem, es va anar reduint fins gairebé una quarta part.

Pel que fa a la configuració urbana hem de dir que el municipi de Santa Eugènia estava constituït per cinc nuclis urbans. Per una part el que deim el Poble, situat a la vertent oest de la Mola de Son Vidal, agrupava entorn a l'església la major concentració de cases.

En el petit puig que hi havia enfront s'hi concentrava un altre nucli que hem conegut sempre com "el puget".

Llavors hi havia els tres llogarets: Ses Coves, anant del poble ca a Sta. Maria. Ses Alqueries, anant a Biniale, i Ses Olleris, cap a Puntiró.

Aquesta situació es va mantenir al llarg del temps i hem de suposar que les coses no devien anar molt malament perquè la població va anar augmentant progressivament fins arribar al seu màxim, l'any 1.900, en què podem contabilitzar 1.633 h., d'ells 717 tenien manco de vint anys. Pel que fa a les seves ocupacions hem de destacar el considerable nombre de picapedrers que hi havia quinze, i que el nombre de sabaters havia augmentat a nou. També hi havia quatre cotxers, quatre ferrers i una carniceria. És lògic que hi hagués un empleat del tren perquè la línia Sta. Maria-Felanitx, que passava pel nostre poble, s'havia inaugurat l'any 1.898.

Però a partir de l'any 1.900 les coses varen començar a canviar, progressivament es va anar girant la truita, i així nos trobam que l'any 1.950 només hi havia 1180 h. i predominantment d'edat adulta. L'explicació d'aquest fet és en gran part la corrent migratòria cap a America que s'havia donat els anys anteriors. Per altra part hem de destacar que començà a disminuir la població dedicada a l'agricultura en benefici d'altres activitats com poden ésser les de picapedrers, fuster, ferrers i mecànics, i també comerciants.

Aquests canvis es veuen reflexats en la disminució de la terra cultivada, sobre tot pel que fa a la vinya, que a 1.860 representava el 28% de la terra cultivada, cent anys després es veu reduïda al 11%.

L'any 1.929 es varen comprar els terrenys per a construir una nova Casa de la Vila i es va esbucar l'antiga, que estava davant l'actual, o sia, que pràcticament no hi havia plaça.

L'any 1.956 començaren les obres per obrir el carrer Josep Balaguer, d'aquesta manera el poble i el puget quedaven lligats per altra part l'augment de les construccions ha fet que el poble i el puget constitueixin actualment un sol nucli urbà.

Dels anys seixanta és de destacar que a l'any 1.966 s'inauguraren les escoles actualment existents, i que l'any següent el tren deixà de passar per Santa Eugènia. Alguns anys després començaren els tràmits per a la construcció d'un poliesportiu en els antics terrenys de l'estació.

La delimitació i acondicionament dels patis de les escoles va fer que s'obris un nou carrer, que coneixem popularment com "carrer de les escoles", era l'any 1.977.

Però sense cap dubte, la major transformació que s'ha produït a Santa Eugènia ha vingut motivada per factors externs, com són els canvis econòmics i l'afluència de turistes a l'illa. L'abandonament del camp ha estat pràcticament total i l'emigració cap a Ciutat conseqüència lògica del mateix. Així la població s'ha vist reduïda als 937 h. entre els que predominen els d'edat avançada. Si endemés tenim en compte que la major part de la gent en edat de fer feina es desplaça cada dia a Ciutat per a complir amb la seva obligació tenim que Santa Eugènia s'ha convertit en lo que es denomina un "centre-dormitori". Això vol dir que el poble no té vida, perquè la població activa realitza en ell únicament el seu descans, les seves activitats les desenvolupa a un altre lloc, que en aquest cas, és Ciutat.

JOSEP MULET

ANTONIA CAMPANER.

la cambra agrària

Les cambres agràries són les substitutes de les antigues "Hermandades de Labradores y Ganaderos". Són òrgans de consulta i informació alhora, vies per les quals l'agricultor tramita tota classe de sol·licituds amb l'administració. Són autònomes i amb capacitat jurídica per a desenvolupar-se dins el seu camp de treball.

La Cambra Agrària de Santa Eugènia està composta per vuit membres, tres dels quals són el president i dos vice-president respectivament, i cinc vocals, tots ells relacionats amb l'agricultura. La cambra de Santa Eugènia no restà estancada en el camp de les activitats burocràtiques, tasca que l'administració designa a les cambres, sinó que l'esperit del president ha aconseguit fruits positius, tot plantejant temes en els quals l'administració mai no hi reparà.

Fou una iniciativa de la Cambra el fet que Sta. Eugènia tengués la seva "Fira" agrícola i ramadera, acte desconegut en la història local, conseguint en la seva quarta edició que els èxits vagin en augment.

La Cambra té una dotació d'un parc de maquinària a disposició de tots els pagesos de la localitat. Aquest s'aconsegueix mitjançant les subvencions i apostacions dels agricultors, ja que la cambra no disposa de capital d'inversió degut al seu reduït pressupost. Si disposa en canvi de gent capaç d'organitzar els pagesos per tal que tots plegats aportin la part no subvencionada.

La Cambra organitza tots el anys cursets de tres dies, els quals gaudeixen de molt bona acceptació, no solament entre els veïnats, sinó fins i tot entre els pobles que ens envolten. Entre els temes més destacats, i sempre amb personal entès en la matèria, hem tractat Vinyassa, Adobs, Pinsos, Ametllerar, Apicultura, Cooperativisme, Oví, Porquí, Garroverar, Horticultura, Floricultura, Seguretat Rural, la droga en el medi rural, Contribució Rústica i Pecuària, Varietats de bolets, Hivernacles, Herbicides, etc. Enguany i en breu temps es formularà el programa corresponent a aquest exercici, amb l'esperança de que sigui millor que els d'anys anteriors i que agradi a tothom.

L'any passat la Cambra comercialitzà els adobs, fent que el pagesos poguessin adquirir-los a uns preus més assequibles, tot prenent la forma de Cooperativa. També i a través del "SEMPA", comprà les llevors d'importació, amb la qual cosa els pagesos van poder beneficiar-se de la subvenció.

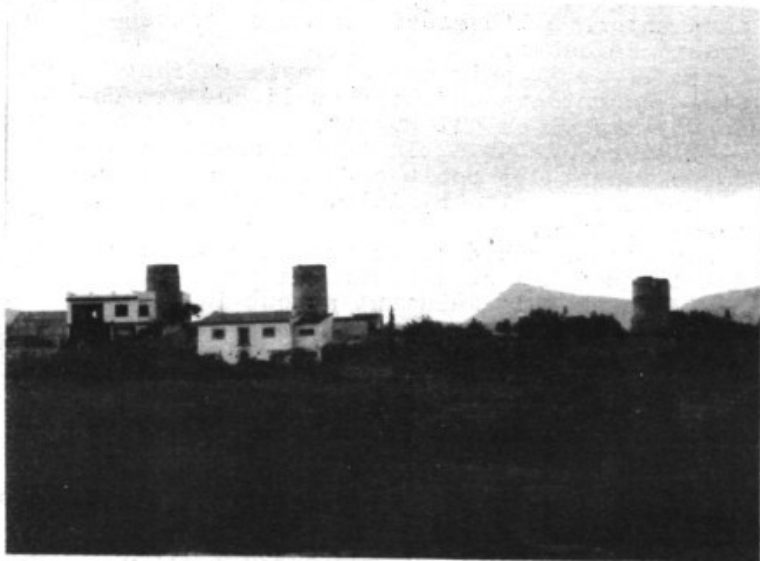
Durant aquest any la Cambra dotà el Col·legi Públic del nostre poble d'un hivernacle i una estació meteorològica.

Les vacunes de les ovelles, contra paràsits, brucelosi i barquilla, La Cambra els aconseguí sempre al cent per cent, a fons perdut. També aconseguí una campanya de desratització, amb una quantitat de 2.500 kilos de raticida, tot gratuïtament.

Durant el període en el qual l'I.R. I.D.A. feia obres en la comarca Inca-Palma aconseguí que s'asfaltassin una sèrie de camins i que se n'adobassin d'altres. També fou la promotora de l'inici de les obres de Lourdes, aconseguint una ajuda de 500.000,-- Ptes.

Per acabar, cal dir que la Cambra ha topat amb obstacles polítics; hi ha qui desitjaria que la Cambra no existís i, principalment, que destituïssin el president, perquè certes activitats posen en perill el futur polític de certs senyors. Tot i amb això sempre queda algú que amb els seus sacrificis vetlla per al futur de l'Agricultura de Santa Eugènia.

BARTOMEU VIDAL,
President C.A. Local

breu història del teatre taujà

15(139)

Aquesta petita història comença en temps del vicari Alcover, que a principis de segle va crear el primer grup de teatre que es recorda. Posaren en escena "Santa Margalida" i "Primer l'amor que l'herencia", entre altres. Després el destinaren a un altra poble i aquesta iniciativa restà adormida fins allà l'any 29, que vengué destinat com a mestre d'escola D. Gabriel Coll Mulet, fill del poble. Molta va ésser la feina que va fer aquest gran mestre, muntant dos grups de teatre; un infantil a l'escola i un de majors. Aquests grups tengueren una gran activitat fins l'any 1.936. Després vingué la guerra civil i tot se desbaratà.

Acabada la guerra tornà a sortir un altre grup baix la direcció del vicari "Batlet" D. Bernat. Durant dos anys hi va haver molta rivalitat amb aquest grup i l'anterior a la guerra.

L'any 1.942 s'organitzà un club de futbol i per ajudar econòmicament, n'Antoni Coll i Payeres i un grup d'aficionats muntaren una obra que es deia "Rey y Padre", i aquí va néixer el que llavors seria la Companya "Els Molins", la qual, dirigida per en Miquel Coll, actuà fins fa pocs anys. Posaren en escena obres tan importants com; "L'amo Sion", "La Ferida Iluminosa", "Enveja i Caritat", "La Presó sense reixes", "Els Condemnats" i tornà fer revivre fentlos famosos, "L'Adoració del Reis". Ara, desgraciadament, per qüestions polítiques, tot ha tornat quedar mort.

Miquel Coll i Bibiloni.

Miquel Coll i Bibiloni.

"MOLTS D'ANYS"

una visita a sta. eugènia

Parsimoniosament, ascendim les costes de Puntitó, que constitueixen una frontera entre dues zones diferenciades del Pla de Mallorca; les contrades del centrel de l'illa i el Pla de St. Jordi.

A mà esquerra trobam s'Hostal de Can Penós, que ha perdut la seva fesomia degut a les reformes. Assullà hi ha les cases de Sa Cova. Enfront d'elles arranca el camí de Sta. Eugènia, habitat per una tiranga de cases que són un miracle de pervivència de l'arquitectura popular i que coneixem com "SES OLLERIES". Merceixen una visita detinguda.

A mà esquerra trobam Ca Sa Padrina. A l'altre costat del camí, trobam cases de Can Prim, despersonalitzades pels afegits de "pedra artificial", més enllà existeix un conjunt notable, format per Son Brusques- que té un hermós portal rodó i conserva encara algunes construccions utilitàries; una peça de museu- i Son Pericàs.

Son Rico té una teulada llarguera i joc de canal.

Can Palou viu també, com altres cases d'esquena al camí, però té les portes obertes al caminant i un emparat. La seva cisterna de betlem, una aigua fresca, incolora, inodora, i insípida, l'aigua, per definició.

A Son Pons vos reben un lledoner jove i un fasser, Per davant, les cases rebeu el nom repetit de Can Palou, i al costat la renovada arquitectura de Can Senyora. També Can Ferriol Nou ha estat referida.

Tenim entès que a Vinedurí hi visque un conegut pintor. Avui, les cases pateixen l'abandonament. La parra no té alma per aixecar-se tota sola. Enfront de s'arrecer, hi ha una casa de carrera ombrivola i parets blanques; la gent que l'habita té gust pels ramellers.

Can Cotà, a mà esquerra del camí, té el nº 42 sobre el portal rodó. A Can Vidal, admirem la volta de pedra on roman jubilat el carretó.

Un camí asseendeix a mà esquerra i condueix a una casa acompanyada d'una cisterna de cúpula cònica, adossada a un porxet. Baixant, visitam una vivenda restaurada amb bon gust. El ciment portland, així mateix no és amic de l'arquitectura tradicional. I a mà dreta, una carrera de les mil·lors conservades perd la seva seriositat per gràcia dels cactus i ramellers.

Can Garrit és una comunió desigual d'elements de pedra, l'antigor, l'esberronc les gàrgoles, el referit de blavet, els totxos, estranys...., una mica com si suportassin el temps, conformades, les cases.

Dalt una costa, ens reb la façana seriosa de Son Mora. Les cases del costat, emblaquinades, són les de can Xalet.

Veixam una mica enrera l'agrupament de ses Olleries, alçades sobre el coster que duu al Comellar des Rafal, allà hi ha les cases de Can Palou. Una gran font ens dona a entendre la previsió dels amos, perquè no hi manqui l'aigua a la casa. El fasser llarg atalaia els visitants, gairebé escarros.

Més enllà de Can Palou, al costat esquerre del camí, s'han format coves que han estat dormitori i aixopluc d'animals i homes desde sempre. Les gents de Sta. Eugènia han omplit de mites i promeses les balmes, i han cedit la propietat d'aquell desert a la Puríssima. Una capella natural i unes reixes fortes la fan madona.

Al poble, els segles també ens han deixat testimonis remarcables. Les clastres porticades, els cellers, les bòvedes exactes i perdurables, les escalonades de casetes armonioses en els carrers empinats, les torres de molí des Putxet, (Puget), desigualmente conservades...

No hem passat per alt, tampoc, les senyes de mal gust o de desamor que retraten l'ànima dels habitants d'algunes cases.

Alguns propietaris han oblidat, sembla, les regles armòniques que segueixen els mestres d'obra, sempre. Molts amos no han comprès la diferència entre construir bé o malament, i molts constructors no han volgut ni sabut fer perdurar un ofici que té mil·lenis de tradició i sabiduria.

D'aquesta manera estan destruint acceleradament la unitat arquitectònica d'un lloc, i rompen la línia tradicional que ha de mostrar-nos el que seria la nostra pròpia arquitectura del futur.

S'ha instaurat el respecte pels coneixements dels nostres avantpassats, també en allò que afecta a la nostra casa, també aquí. Si no hem sabut conservar i valorar les arts tradicionals, ni la memòria ancestral que representa el nostre tresor cultural, és que som un poble pel qual el culte als avantpassats és una hipovresia.

El poble que perd les seves arrels, perd el seu horitzó.

VICENÇ SASTRE.

I'ecosistema taujà

Xerrar de la situació i espècies de plantes i animals de la vila de Santa Eugènia i el seu terme és una tasca que molt difícilment es pot fer amb unes pàgines, ja que, com tot el pla de Mallorca, és una zona on les dues èpoques de l'hivern i l'estiu se marquen d'una manera característica; els estius, i degut a la poca protecció de quasi tota la terra, és a dir, quasi tot el terreny de cultiu de secà i la poca abundància de boscs espesos i atapeïts, fa que la capacitat de retenció d'aigua sigui mínima en aquesta època de l'any; en conseqüència hi ha una gran predominància de camps, batzers, aritges i fenàs i qualche altra planta que també s'adapta a aquests terrenys, com poden ésser la corriola, les roselles o el cascall. En una paraula, no és època en la qual la natura mos pugui mostrar la seva esplendor per fer-vos una idea; per aquí es diu de certes zones que en l'estiu el sol pega tan fort que "crema es cul a ses llebres"; amb aquesta expressió crec que queda ben clar el que vos vull dir.

Ara, xerrar de l'hivern, ja se sap... si l'any és plover l'aigua és vida... i de la més gran arrel a la més petita llavor reverdeixen i donen pas així a un canvi total en el nostre paratge. Més vos diré on, si no sou peresosos, podeu apreciar la bellesa de tot el Pla de Mallorca amb una curta i entretinguda passejada, però ara seguirem amb l'hivern i ses primaveres; els nostres puigs s'omplen en aquest temps de tot tipus de natura que de la forma més simple vos intentaré anomenar. En allò que es refereix a aquest petit estudi, vos diré que està fet al puig de Son Seguí, puig de ses coves, puig d'en Marron, pinar d'es senyor, és a dir, aquesta muntanya que s'alça entre els nostres pobles; en allò que es refereix a animals de pell, el més abundant es el conill, seguit d'unes petites colònies de rates —sallardes; també hi he pogut veure a certes zones abundància de cagadors de geneta, no vos diré on és que s'hi fan fort aquestes genetetes, perquè em supòs que aviat estaria ple de gàbies enganadores i breons per a fer-les sa pell es caçadors; també es troben bastants de refugis d'ericons a sa zona on hi ha coves; he pogut veure uns quants exemplars ben ("guapos") garrits.

Varen arribar noves d'uns "Marts" agafats a una recent "desinfecció" duita a terme pels caçadors: els pobres no ho contaren, ara estan ambalsamats, plens de pols damunt qui sap... quin canterano, per fer "guapo".

Qualsevol persona interessada en saber llocs per fer estudis de qualsevol animal que he anomenat o que anomenaré, fàcilment sabrà noves meves a través de qualsevol membre d'aquesta junta de revista... Seguiré amb sa meva contada.

Altres animals poden ésser els rèptils; d'aqueixos no n'hi ha molts, per desgràcia, però sí un molt important que és sa tortuga. Sa "testuda graeca" es troba a una zona reduïda d'un coster de pinar; malgrat que no me n'he topada amb cap mai, una gent molt amablement em va dir que cada any hi compareixien botant des coster uns exemplars a menjar fruita que queia dels seus fruitals. Es curiós que damunt cap mapa de situació aquests animalets no s'hi trobin... per ventura és sa seva sort...

Llavors podríem esmentar dins aqueixa família de rèptils sa petita culebra, que la podem trobar a certs clots d'aigua damunt ses fresques pedres prenent tranquilament el sol...

Passant ja als animals de ploma citaré una petita colònia on hi conviuen òlibes, mussols reials, (buho chico) i a sa zona de roques hi trobarem colles de xorics i corbs; a l'hivern qualche tord roquer, coes-roges i falzies, la resta d'aucells poden ser o són generalment el aucells afincats pes pla... puputs, perdius, mèl·leres, sól·leres etc..

També en allò que es refereix a plantes hi ha les comunes de tot el nostre pla però, no obstant, hi ha dues plantes endèmiques de l'illa dignes d'anomenar que són s'estepa Joana i es ciclamen Baleàricum. Aqueixes es troben a un petit comellar que puja fins dalt des puig de Ses Coves i s'hi pot anar per ses coves; un camí asfaltat que mos treu de ses coves i que en haver passat es pou que hi ha enmig des camí mos durà fins un petit creuer; allà agafarem cap a la dreta i a uns 50 mts. a l'esquerra, darrera un corral de tarongers, ja veurem una barrera de ferro per on hem de passar per enfi-

lar a sa conca des torrent: allà trobarem espinalers, estepes, alzines, batzers, qualche cervera, entre altres, i ses ja anomenades estepa Joana i ciclamen. Pujant a l'esquerra els aficionats a l'arqueologia podran rompre's sa closca cercant dues o tres petites coves talaiòtiques; aquest torrent mos pot dur fins a s'ermita de Son Seguí. Endemés d'aqueixa petita excursió, n'hi ha una de més simple d'on podrem admirar tot el Pla de Mallorca; és clar parlam de la des pinar des Senyors. S'excursió és fins al "Monument" o si voleu, al "submarino Forest". Sa intenció d'aquesta passejada és que poguem veure un poc més d'aprop sa nostra natura, i de com és de petita sa nostra illa i que val la pena conservar-la; hi poden pujar per moltes bandes. Vos diré una d'elles pes qui no hi han anat mai; enarribar a la plaça de la vila veurem la Caixa d'estalvis, hen d'agafar es camí que puja per amunt (millor pujar a peu). En arribar adalt de ses voltes hem de prendre a la dreta i dels camins de carro que veurem que pugen per amunt, hem d'agafar es tercer; ja per amunt trobareu vora el camí bastant de tede roca, rotaborts, i aritges; passada una barrera que hi ha és un bon lloc per a trobar-hi orquídees, (si és el temps); de sa barrera veurem davant un pi gros, ran de paret, cap allà hem d'enfilar i a sa paret veurem un debotador; passant sa paret, si som cautelosos, veurem que revolotejen per damunt ses roques cercant aliment, titines i coes roges, si no feis renou es deixaran acostar i les podreu admirar. Només posar es peus a l'altra banda sereu rebuts per una petita colònia de "tems" mesclada amb qualche romaní; aniant cap a sa creu hi ha una respectable quantitat de "mals-rubis" (marrubios), així com diverses famílies de cards. En essera sa creu veureu, si és un dia clar, sa bellesa de tota la serra mallorquina, i als seus peus, es pla; també es curiós veure la mar per sa banda de can Pastilla i es cap blanc, per l'altre banda sa badia d'Alcúdia. Per damunt es pinar sa roca és sa madona, però degut a que hi pasturen molt ses ovelles, això fa que sa poca terra que hi ha sigui negra i bona: per això a uns 100 mtes. de sa creu ho veurem tot verd, és sa verdor de petites plantes que allà han trobat un hàbitat magnífic.

Ses més vistoses són se trenca-pedres i es (serpol). Si sou primmirats dins una cocons que hi ha vora es tallat, dins la seva aigua hi viuen uns petits crustacis de dues famílies diferents anomenades "branchipus" (SP) "cheirophe-falus" (SP), semblen uns petis peixarins: són molt macos. Abaix de sa creu, per desgràcia, hi creix amb molta força una colònia "humano-dominguero-hormigón": és una pena.

Esper que hi aneu i vos agradi. Fins ara...això no és res de sa Flora i Fauna Taujana, però qualche cosa és.

VALERO.

records d'infantesa

Parlar de Santa Eugènia! No puc parlar-ne més que del passat. Els anys de la meva infantesa. Anys de jocs i d'aprenentatges vitals. Anys que estan sempre relacionats amb la naturalesa.

Anàvem a caçar cadernereres. L'hora millor, la del baté de sol i l'horabaixa a posta de sol. Hores i hores dins la barraca, sense xerrar ni moure'ns. Calor. Els enfadaments quan sentiem el cant d'un capsigrany. Crèiem, no sé si deu esser cert, que les cadernereres no anirien al degotís. La por que ens feia veure qualche serp a prop del degotís. I al final l'alegria d'endurnos qualche mascle vell.

Anar als degotissos -existeixen encara? - era a l'estiu, el temps de batre. Quins dies més apassionants! Qualche vegada, el meu padrí -quin home, Déu, quin home! - em permetia que l'acompanyés a garbejar. D'aquest fet sols record la tornada, assegut damunt les garbes, amb el carro llarg i menant el mul. Arribàvem a l'era, descarregar, desfer i escampar les garbes per damunt l'era, arreplegar els vencisos i, quan ja era hora, començar a batre. Llavors començava la festa. De tots els costats pujaven les cançons. Pareixia... No era una lluita, seria una cooperació? Les cançons d'uns ajudaven els altres. Sabien que tots eren allà mateix i feien el mateix i esperaven el mateix: que el blat fos molt i el vent bufàs per a poder ventar i acabar d'hora.

A mi mai no em deixaven ventar, havia de ser difícil, això. La meva feina era anar a cercar aigua de la cisterna. Això sí, havia de treure-

la d'enmig, era més fresca. I jo, aguantava que aguantaràs perquè el poal no se desviàs.

Algunes vegades el meu padrí, al migdia, després d'haver fet el dinar, em feia el visc per anar als degotissos, em preparava els brins i m'explicava com ho havia de fer. Quina paciència que tenia aquell home!

Després del batre venien les ametles. I jo també hi anava. Hi havia un garrotet petit perquè jo pogués tomar-ne. Del temps de les ametles en tenc un dels ensenyaments que més m'han ajudat. El meu padrí va prohibir que empressin llençols per sota dels ametlers. Això ningú no ho entenia, i ell va dir: "Si ens en duim les fulles, què menjaran les ovelles?"

¿Algú de voltros recorda haver anat a espigolar ametles? Després les veníem. Eren els primers doblers que vaig guanyar.

Després venia el pelar les ametles i triar el bessó. Això ja no m'agradava tant, però ho record perquè eren vespres que hi havia molta de gent a casa dels padrins.

I després, les garroves. I què n'eren de bones de tomar! I què bons de pujar que n'eren els garrovers!

Però el que més m'agradava era la vermada. Buidar pañers a les portadores, dur-les al cup amb el carro i trepitjar el vi, i premsar... i quan estava cansat de la feina (potser seria millor dir "de molestar als qui feien feina") anar a lloure, fer el que volia, pujar al puig, fer-me arcs i tirar fletxes, córrer... Era l'amo de tot. Podia fer el que volia.

Anar als degotissos era anar a ses Ollerries. Ses Ollerries era quelcom més que un llogaret. Els de ses Ollerries eren de ses Ollerries. Allò era el seu poble. Les cases en què hi vivien eren poques (no com ara quan les cases s'han convertit en segona vivenda o en vivenda dormitori). Quan érem a ses Ollerries teníem dues opcions, una era pujar a ses penyes (Quina vista! Biniali, Consell, Binissalem) i pels caminols sortir fins a la plaça. L'altra opció la féiem menys vegades, perquè és més llarga; era anar pes Comellar des Rafal i sortir a ses Coves. És un passeig molt entretingut. Per una part les penyes i per l'altra el puig i, en mig, el comellar. Els marges, ben fets i cuidats, permetien de conrear aque-

lles terres. I arribàvem a ses Coves; un grup de cases, llavors mig esbucades i sense gent. No som capaç de recordar cap amic meu, de quan jo era nin, que fos de ses Coves; de gran n'hi havia algun. A ses Coves hi anàvem a jugar un poc, però poc.

Ha estat agradable, el record. Els amics, els jocs i els llocs s'han tornat fer presents. I, juntament amb el record, he sentit el desig i la necessitat de tornar recórrer els llocs on vaig jugar tantes, tantíssimes hores.

ANTONI OLIVER.--

AGRAIM L'AJUT ECONOMIC DE LA DELEGACIO
TAUJANA DE LA

CAIXA DE BALEARS
"SA NOSTRA"

REVISTA LOCAL PER A LA DIVULGACIÓ I LA CULTURA

Vos saludam, amics lectors de la revista "PORTULA", des d'una altra revista de poble. La nostra revista "SANTA EUGÈNIA" devora "PORTULA", és com un infant devora una persona gran. La nostra revista és un infant que té 18 mesos, i tan sols la deixam sortir al carrer, 6 vegades a l'any.

Aquestes són unes revistes "germanes", però no iguals; com els germans d'una família que tampoc són iguals. Són "germanes" perquè estan fetes-una i altre-, per uns grups entusiastes de gent que, a més de no guanyar res, a vegades hi perd. "PORTULA" arriba puntualment a la nostra Redacció, i la llegim tota d'una tirada, per a saber què i com ho diu, perquè PORTULA és un fet i la nostra tan sols un intent

Les dues revistes "germanes", no són iguals, perquè omplen cada una, un buit diferent dins el respectius pobles. La vostra ompl un buit cultural que a tot poble hi sol haver, així com té una informació i crítica de les gestions públiques que, donada la configuració geogràfica de Marratxí, té una gran utilitat. La revista "SANTA EUGÈNIA" parteix d'una altra necessitat, pròpia de l'Església, on hi té el seu origen i orientació bàsica, si bé, de les 30 planes que publicam cada dos mesos, tans sols dues o tres són "le veu de l'Església", però és ben evident que la promoció de la mentalitat cristiana hi és ben present a tota ella.

Per a substituir d'alguna manera una revista com "Pòrtula" al nostre poble, quasi sempre hi tenim algunes planes dedicades al fet cultural "independent", així com a la normalització lingüística.

Quant a la informació i a la crítica no hem aconseguit fer-ho; la primera no l'hem acertada, i la segona quedà descartada del nostre pla tenint en compte la nostra realitat social concreta. La planificació de la promoció de la nostra llengua és diferent, però l'objectiu és "germà". L'orientació pedagògica és diferent, però-pensam-de cap manera és contrari.

En molts d'aspectes tècnics la nostra revista és inferior a "Pòrtula", però això no aconsegueix desanimar-nos; n'és motiu per a millorar-nos.

En nom de tot l'Equip de Redacció, i -d'alguna manera-, en nom de tot el poble de Santa Eugènia, volem agrair públicament a la revista "Pòrtula" la gentilesa de dedicar-nos aquesta vegada la revista monogràficament al nostre poble.

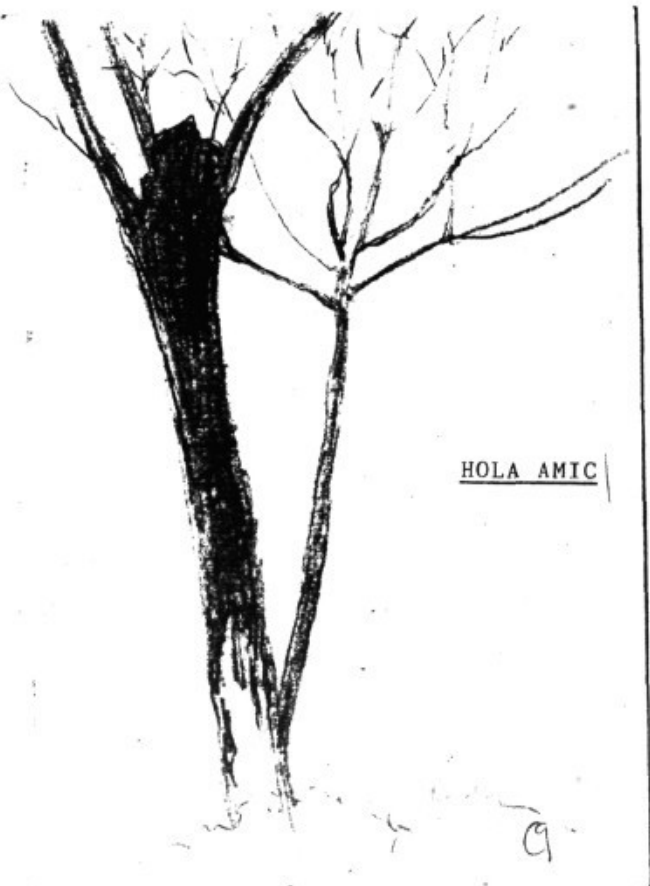
Moltes gràcies a l'equip realitzador de "PORTULA".

Aquí tocaria anar-hi l'apartat dedicat a la música taujana, però el problema d'espai és evident. Si no hi ha res de nou l'oferirem en el proper número.

La redacció

Per al pròxim número tenim pensat fer un especial dedicat a la PRIMERA FIRA DEL FANG. Ens interessin les col·laboracions que ens poguem fer. Pensau a enviar-les abans de dia 15 de desembre

HOLA AMIC

... aquesta ciutat pesa damunt teu
amb l'aire dens de la seva arquitectura.
E. Eutaxenko.

Hem passat més enllà del temps del misteri i potser ens ha quedat un tel gelat endins sediment en fulls pesats i indissolubles i anònims (com un record, euredat de totes les expressions del misteri: Cits velles i caugons fantasmes credulitats i pureses...)

Quan ja creiem arribat el temps de conèixer una filosofia de la vida d'experimentar-la i jutjar-la el més humà seria acceptar que els sentits i les paraules ens tenen falsos esquius del passat i del demà

que quan ens ha portat
a ser espectador ens ha convertit a protagonista
i de jogars hem malmenat la poesia.

PORTULA
Informatiu cultural
de Marratxí

S'Escola Vella (Pòrtol)
Número 33, desembre 84

COL·LABORADORS

Damià Querigles
Gabriel A. Vich
Pau Ferrer
Antoni Vaquer
Tomeu Llabrés
Vicenç Sastre
Guillem Vich
Escola Costa i Llobera
Carmé Gatarot
Jaume Sastre
Josep Mulet
Antònia Campaner
Bartomeu Vidal
Miquel Coll
Joan Josep Kamis
Antoni Oliver
Revista "Santa Eugènia"

CONSELL DE REDACCIÓ

Assessorament
Xisco Barceló
Antoni Canyelles
Ramon Díaz
Rafel Ferrer
Miquel A. Lladó
Margalida Nadal
Coordinació
Miquel Bosch
Biel Massot
Miquel Mut

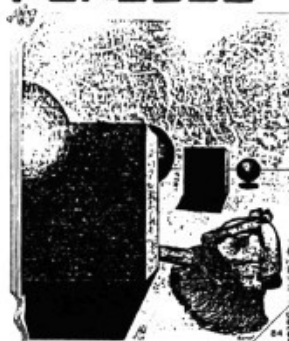
Imprès als tallers d'Apòstol y Civilizador (Petra) D.L. PM 529/81

Mai no hem sabut destilar i assaïr
tot el que l'entorn ens destilava
cada personatge
totes les mirades
perquè ens ha sorprès sempre flemàtics
un pitjor / una mà aproximant-se
sempre egòlatres i superficials
l'amor transparent de cada acte
sempre anònims culpables l'odi que mica
a mica deia a dia
reprimeix l'ànima.

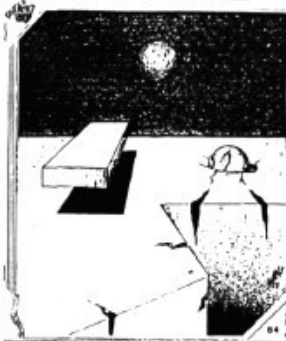
Estem admirant impassibles que cada
paraula pot forjar un ofici brutal
i nosaltres som eines manses
Sabem que una paraula te ofia
d'amant però la tenim
collada

Manç Sastre

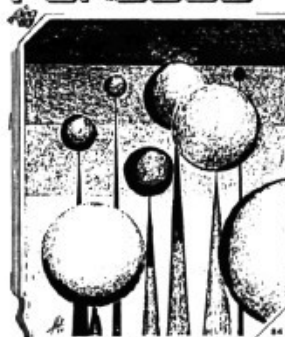
Pòrtula 22

Pòrtula 23

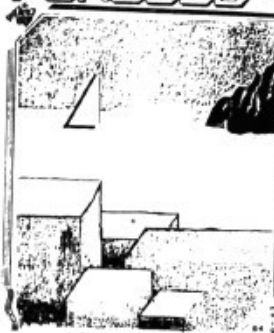
Pòrtula 24

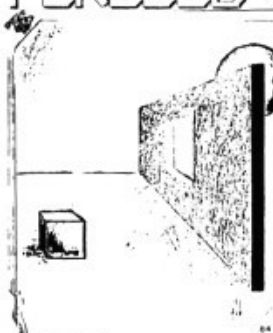
Pòrtula 25

Pòrtula 26

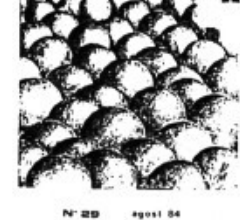
Pòrtula 27

Pòrtula 28

Pòrtula 29

INDEX
84

INDEX D'AUTORS--84

BIBLIOTECA PUBLICA MUNICIPAL
Informació, 130

BARCELO I SUAREZ, Xisco
Aniversari del Grup Aires des Pla, 49
Notícies des Pla de na Tesa, 56, 81, 129
La Companyia Auba, 85-86
Un actor, 110
Esports, 116
La Mostra de Teatre de Marratxí, 117
Grup Es Borino Ros (Sóller), 121
BESTARD i MAS, Andreu
Un santamarier conta la història de Marratxí, 71-73

BOSCH i AUBA, Miquel
Quatre de fresques, secció fixa
Esports, 6
L'Ajuntament i les restes arqueològiques, 27
Migjorn, Grup de Teatre, 61
Pep Juan, un campió, 94-95

CAMPANER, Antònia / Josep Mulet
De 1840 a 1984, evolució i canvi (de Sta Eugènia), 137

CANYELLES i OLIVER, Antoni
De Teatre, 65
Aquest poble nostre, 117, 130

CAPO i JUAN, Josep
Les arrels de Santa Maria del Camí, 70

CARMINA BURANA
Llegir, escriure i parlar en català, 97
La informació nostra de cada dia, 109, 123, 134

C.P.C. COSTA i LLOBERA
L'escola amb voltros, separata nº 33

COLL i BIBILONI, Miquel
Breu història del Teatre Taujà, 139

COMPANY i FLORIT, Joan
Escola de pedagogia musical, 34, 44

DIAZ i VILLALONGA, Ramon
La llengua de cada dia, 12

ESTELRICH i MASSUTI, Pere
"I Musici", el so de les esponges de mar, 27
Coneixeu... Pòrtula?, 99

FERRER, Pau
Mots avenguts, 117, 129

FERRER i SANXO, Rafel
Miau, Miau: la cultura a Marratxí, 106-107
Maionesa al poder, 122

FONT i VILLALONGA, Miquel A.
Vegetació de Marratxí, 19

GAFAROT, Carme
Hola, amic (dibuix), 144

G.O.B.
El GOB a Marratxí, 39

ISA
Filosofia naturista, 42
LLABRES, Jaume / Vicenç Sastre
Guia escèptica de Ciutat, 11, 30

LLABRES, Tomeu
Arcs i bòvedes, 96, 105, 132

LLADO i RIBAS, Miquel A.
OCB Marratxí, una aventura romàntica?, 131

MASSOT i MUNTANER, Biel
Un poc de tot, 20, 120
Imatges de la Vila 21, 29, 54, 62
Es cafetet amb... Miquela Lladó, 28
Marratxí en... La Vila de Santa Maria del Camí, 43
Xerrada amb Miquel Coll, 50
Xerrada amb sor Maria Angela, 50
Quatre coses del segle XVII a Marratxí, 53
Xerrada amb Guillem Rullan, 60
Xerrada amb Francesca Adrover, 60
Es Cafetet amb... Bel Cerdà, 66
Coneixeu... Santa Maria del Camí? Presentació, 69
Iª Trobada de Glosadors, 88
Antoni Matheu, ara i aquí, 133
Coneixeu... Santa Eugènia? Presentació, 135

Id./ Joan Parets
Aproximació al Fet Musical Santamarier, 73-75

Id./ Antoni Pascual
Guia Musical de Mallorca, 52

Id./ Frederic X. Ruiz
Festes populars, 45

MORA, Antoni

MORA, Antoni
G.O.B. deu anys de treball, 87, 100

MORRO, Mateu
Santa Maria del Camí, avui, 70

MULET, Josep / Antònia Campaner
De 1840 a 1984, evolució i canvi (de Sta Eugènia), 137

MUT i SUREDA, Miquel
Els cafès de la Vila, 13, 26, 42, 51, 59
Truc, 18, 35, 44, 51, 98, 110, 121
Es darrers dies, 33
Marratxí a l'Any de Lluc, 41
Festes del Carme, 58, 82-83, 84
Joana Serra "Cartera", 58
Grup excursionista de Pòrtol, 118-119
P o r t a d e s

NADAL i GOMILA, Margalida
Entrevista a Jaume Serra, 130

O.C.B.
Aquí O.C.B., 9-10, 25, 34, 40, 93

OLIVER, Antoni
Records d'infantesa, 141

ORTONEDA, Salvador
Història de Mallorca en còmic, 17, 37

PALOU i CREUS, Bernat / Miquel Bosch
Quatre de Fresques, 2-4, 24

Id. / Damià Perelló
Passatemps, 16

PARETS i SERRA, Joan / Biel Massot i Muntaner
Aproximació al Fet Musical Santamarier, 73-75

PASCUAL i NADAL, Antoni / Biel Massot i Muntaner
Guia Musical de Mallorca, 52

PEBRE DE CIRERETA
Es rebentat de canya, 14

PERELLO, Damià / Bernat Palou i Creus
Passatemps, 16

PORTALO i PRADA, Carles / Xavier Ruiz i Galmés
Lluís Llach en directe, 67

RAMIS, Joan Josep
L'ecosistema taujà, 140

REDACCIO, La
Editorial, sec. fixa
Sa Cabaneta: Festes i desbarats, 92

REVISTA SANTA EUGENIA
Salutació, 143

RUIZ i GALMES, Frederic X.
Imaginació al poder, 15
Punt i seguit, 36

Id. / Biel Massot i Muntaner
Festes populars, 45

Id. / Carles Portalo i Prada
Lluís Llach en directe, 67

SASTRE, Jaume
Santa Eugènia, resum històric, 136

SASTRE i ARROM, Vicenç
Ca ses Gavatxones (dibuix), 46
Ecosistemes, 108
Una visita a Santa Eugènia, 139
Paraula callada, 144

Id. / Jaume Llabrés
Guia escèptica de Ciutat, 11, 30

SASTRE i BOYERAS, Mª Magdalena
El retaule de Massana, 71

TRIES i SERRA, Cristòfor
Notes històriques de l'església de Pòrtol, 35

RAMON TURMEDA
L'Himne, 111

VEU DES POBLE, Sa
Així va això, 84

VICH, Mateu
L'evolució urbana (de Sta Maria del Camí), 70

VICH i BOTTA, Guillem
Marratxí i la cultura, 96
Marratxí i la destrucció, 105

VICH i MARTORELL, Gabriel A.
Els missils i la pau, 36
A la direcció de Pòrtula, 47, 59
Mort de Josep Sureda Blanes, 61
La llengua de cada dia, 65, 99, 120
Un aire nou, 111
Ecologistes, ecologistes! 132

VIDAL, Bartomeu
La Cambra Agrària (de Sta Eugènia), 138

XIM D'AIXA
Bimbolles, 87, 98, 112, 121, 132

INDEX DE MATERIES--84

ARQUEOLOGIA

L'Ajuntament i les restes arqueològiques, 27
La Naveta de Son Caulelles, 29
Contrada arqueològica, 54
El camí romà de Marratxí, 62

ARQUITECTURA

L'evolució urbana de Santa Maria el Camí, 70
Arcs i bòvedes, 96, 105, 132
Una visita a Santa Eugènia, 139

CONCURSOS

Concurs, 31, 39
II Concurs de contes de Pòrtula, 55
Premis Associació Premsa Forana, 126

CULTURA POPULAR

Goigs a Sant Antoni, 22
Es darrers dies, 33
Goigs a Sant Plàcido, 38
Festes populars, 45
Aniversari del Grup Aires des Pla de Marratxí, 49
Goigs a la Mª de Déu de la Soledat (Sta Mª Camí) 68
Goigs a Santa Maria del Camí, 76
Joana Serra "Cartera", 58
Primera Trobada de Glosadors de Mallorca, 88

DIBUIXOS

Portades, n° 22-27, 29-31
Guia escèptica de Ciutat, 11, 30
Història de Mallorca en còmic, 17, 37
Ca ses Gavatxones (Sa Cabaneta), 46
Hola amic!, 144

EDITORIALS

Any nou, vida nova, 1
Sobre la llengua, 23
Ara en donen per qui en vol, 31
Pòrtula, vint-i-cinc, 39
La Redacció informa, 47
La nostra llengua en el món, 55
Va de carrers (I-II), 63, 79
Obra Cultural?, 91
A Marratxí no volem tenir valors, 103
Sobre la postura i el color de Pòrtula, 115
Pòrtula, tres anys, 127

ECOLOGIA

Vegetació de Marratxí, 19
Els missils i la pau, 36
El GOB a Marratxí, 39
Filosofia naturista o l'evolució de la vida, 42
GOB, deu anys de treball, 87, 100
Marratxí i la destrucció, 105
Ecosistemes, 108
Grup Excursionista de Pòrtol, 118-119
Ecologistes, ecologistes!, 132
L'ecosistema taujà, 140

ENTREVISTES

Es cafetet amb... Miquela Lladó, 28
Miquel Coll, 50
Sor Maria Angela, 50
Joana Serra "Cartera", 58
Guillem Rullan, s'apotecari, 60
Francesca Adrover, bibliotecària, 60
Es cafetet amb... Bel Cerdà, 66
Lluís Llach en directe, 67
Pep Juan, un campió, 94-95
Jaume Serra, 130
Antoni Matheu, ara i aquí, 133

ESPORTS / JOCS

Esports, 6-7
Truc, 18, 35, 44, 51, 98, 110, 121
Pep Juan, un campió, 94-95
Esports, 116
Aquest poble nostre, 130

Vegeu també: Informatius

FESTES

Festes del Carme, 84-85
Festes del Carme--84, 82-83
Sa Cabaneta: festes i desbarats, 92
Festes del Carme-84 (carta), 93
Festes del Carme, encara, 114

Vegeu també: Cultura Popular

HISTORIA

Notes històriques de l'església de Pòrtol, 35
Marratxí en La Vila de Santa Maria del Camí, 43
Quatre coses del segle XVII a Marratxí, 53
Les arrels de Santa Maria del Camí, 70
L'evolució urbana de Sta M^a del Camí, 70
El retaule de Massana, 71
Un santamarier conta la història de Marratxí, 71-73
Sa Cabaneta: Festes i desbarats, 92
Santa Eugènia: resum històric, 136
De 1840 a 1984. Evolució i canvi de Sta Eugènia, 137

INFORMATIUS

Quatre de fresques, secc. fixa
Un poc de tot, 20, 120
Marratxí a l'any de Lluc, 41
Notícies des Pla de na Tesa, 56, 64, 81, 129
Publicacions rebudes, 112
Notícies de la Comunitat Autònoma, 116
Notícies del Consell Insular, 116

Vegeu també: Política municipal, festes

LLENGUA

La llengua de cada dia, 12, 65, 99, 120
Mort de J.M. Blanes, 61
Per què no en la nostra llengua? 63,91,103,115,127
Diguem... i no..., 63, 79, 100
Llegir, escriure i parlar en català, 97
Ben Fet!, 104, 117
La informació nostra de cada dia, donau-nos, senyors,
109, 123, 134
Vegeu també: Editorials

MUSICA

"I Musici", el so de les sponges de mar, 27
Es cafetet amb... Miquela Lladó (Música Nostra), 28
Escola de Pedagogia Musical, 34, 44
Guia Musical de Mallorca, 52
Es cafetet amb... Bel Cerdà (Sis Som), 66
Lluís Llach en directe, 67
Goigs a la Mare de Déu de la Soledat, 68
Goigs a Santa Maria del Camí, 76
Aproximació al Fet Musical Santamarier, 73-75
L'Himne (de la C.A.), 111
Mà musical, 126
Antoni Matheu, ara i aquí, 133

PENSAMENTS

Bimbolles, 87, 98, 112, 121, 132
Qualcú va dir..., 112, 121
Paraula callada, 144

POLITICA MUNICIPAL

Els partits informen, 8, 25
Es rebentat de canya, 14
Marratxí i la Cultura, 96
Marratxí i la destrucció, 105
Miau, miau: la cultura a Marratxí, 106-107

Vegeu també: Editorials, Informatius, Aquest poble nostre, Llengua

TEATRE

Migjorn, grup de teatre, 61
De teatre, 65
La companyia Auba, 85-86
Un actor, Manel Barceló, 110
Teatre, 117
Grup es Borino Ros (Sóller), 121
Breu història del teatre taujà, 139

V A R I A

Moviment demogràfic-1983, 5
Els cafès de la Vila, 13, 26, 42, 51, 59
En Simonet nostre, 15
Imaginació al poder, 15
Passatemps, 16
Imatges per al record, 21
Coscs del cervell, 47
L'oli d'oliva, 55
A la direcció de Pòrtula, 47, 59
Coneixeu... Santa Maria del Camí?, 68-76
Santa Maria, avui, 70
Així va això, 84
Coneixeu... Pòrtula?, 99
Un aire nou, 111
Maionesa al poder, 122
Correu, 114, 126
Mots avenguts, 117, 129
Biblioteca Pública Municipal, 130
OCB Marratxí, una aventura romàntica?, 131
Coneixeu... Santa Eugènia? 135-143
La cambra agrària (de Sta Eugènia), 138
Records d'infantesa, 141
L'escola amb voltros, separata nº 33

cada lector...

P Ò R T U L A

un subscriptor.